

16 к.

ЭСКЕНДЕР ФАЗЫЛ

КЪАРТ
ЭМЕН

ЭСКЕНДЕР ФАЗЫЛ

КЪАРТ ЭМЕН

ШИИРЛЕР

Гъафур Гъулам адына Эдебият ве санъат
нешрияты Ташкент—1976

Ф $\frac{70403 - 000}{352(06) - 76}$ 103 — 76

© Гъафур Гъулам адына Эдебият ве санъат нешрияты
1976 с.

ИПСАН КЪАНЫ ТЕКЮЛЬМЕСИН

Иыллар оте. Яваш-яваш къартаямыз,
Сафымызгъа янъы несиллер кире,
Къанлы дженкнинъ къурбанларын
хатырлаймыз,—

Олар бизим анъымызда тирилер.
Аля даа къанлы дженкнинъ садалары
Инсанларнынъ юрегинде янъгырай.
Нидже-нидже ана-баба о йылларны
Нефретленип, лянет иле хатырлай.
Гъариплернинъ сачларына кырав ягъды,
Юзълерини гъам-къасевет къаплады,
Юреклери чокъ хорлукътан юфкъаланды,
Козълеринде бахыт нуры къалмады.
Эвлятчыгъым келир бельки, деп аналар
Умют кесмей муджизелер бсклейлср.
Бабалар да талийине инаналар:
Заваллылар акъикъатны бильмейлер...
Эляк олгъанлар акъкъында йырлай Нева,
Эфкярлана шанлы Балтыкъ сувлары,
Мунълы-мунълы агълай Днепр, агълай Волга,
Инълемекте Къара денъиз бойлары.

Халкымызнынъ эвлятлары батырларджа
Ватан ичюн, азатлыкъчюн джан берди.
О тарихий сынавлардан къараманджа
Ана юрткъа шан-шуретлер кетирди.
Сынавлардан енъип чыкъты совет халкы.
Кимге керек бойле къанлы сынавлар?
Кимге керек инсан джаны, инсан къаны?
Инсан къаны тѣкюльмесин, Инсанлар!

МЕН БОЙЛЕ ИНСАНЫМ

Меним азиз Ватаным бар,
Эмексевер халкъым бар,
Меним севимли ишим бар,
Макъсадым бар — бахтым бар.
Бала олдым, йигит олдым,
Зорлукъларгъа даяндым,
Анам, сени даим анъдым,
Ватан, сенден кучъ алдым.
Омюримде къан тѣкмедим,
Ялан-ботен айтмадым,
Меджалсызны мен тепмедим,
Сырдашымынъ сатмадым.
Той-джыйындан, дженазеден
Мен бир кере къалмадым,
Мен кимсенинъ тынч эвинден
Бахт-шадлыгъын алмадым.
Дагъда чокъракъ темизледим,
Чѣльде терек осьтюрдим,
Гуль отурттым, къуш беследим,
Янгъан эвлер сѣндюрдим.
Чын достым ким? Яхшы билем,

Душманым да ёкъ дегиль,
Къусурым ич ёкътыр демем,
Кучь-къудрегим — саф гонъюль.
Чокъ ёл юрдим, чокъ шей корьдим.
Даа нелер корерим.
Мен меракълы омюр сюрдим,
Ич гизлемем, сёйлерим.

А Я З

Чевре-чет бем-безд —
къар вира ягъа.
Кетем мен бир озюм
байырлар якъкъа.
Менден де ачувлы
экен бу аяз:
этимни-тенимни
черткелей, якъа.

БААРЬДЕ

Къарлы боран айланып-юрилип,
коктен ерге, сонъ кери савурыла;
дагълар-къырлар устюнде серт окюрип,
йылгъаларда йыгъыла ве дурула.

Лякин ятмай-юкъламай дерелерде,
Шенъ баарьде еринден о къозгъала;
сонъ, тапсанъ ал — шувулдай сарп ерлерде,
багъ-багъчада, тарлагъа шербет ола.

ОЙЧАН ДЕНЪИЗ

Ялы бою.

Ойчан денъиз ял алмакъта.
Сес-солукъ ёкъ. Чагъалалар, юкълайлар.
Факъат сувнынъ акъчылы-белаз-янагъында
Ярым айнен танъ йылдызы ойнайлар.
Индже белли,
тюшюнджели кипарислер
тыпкъы дерсинъ яресини беклейлер,
санки дерсинъ ал янакълы барбарислер
санялгерге эфсанелер сёйлейлер.
Эбет, мында эр адымда — бир эфсане,
солукъ юрек толкъунлана — тазере,
кечкен кунълер учып келе хатиринъс,—
ойларынъа янъы ойлар, рух берс.

ЯГЪМУРДАН СОНЪ

Мавы саба.
Дагъ ягъмуриен ювулган.
Темиз ава серин-серин эсметке.
Пытакъларда йырлагъан шенъ къушчыкълар
Штрауснынъ вальслерини эслете.

КЪАРТ ЭМЕН

Бу ерде бир вакъыт
менимле юрдилир
уръ бахтым, севгим ве шенъ бааръ,
Къальбимни якъты да,
рухыма синъдилир,
гузелим, о атеш бакъышлар.

Генчликте олгъандай
багъчада доланам,
эсимден чыкъмай о шенъ кунълер.
Сакинден адымлай,
чевреге бакъынам,—
эр ерде бой созгъан чименлер.

Рузгярлы ягъмурдай
япракълар шувулдай,—
башымнынъ устюнде учалар.
Сырдашым — къарт эмен,
далларынъ букульген,
сени де чаларткъан хышымлар.

КЪЫШ САБАСЫ

Сурукъ къыш сабасы
ёлумда расткельдинъ,
кунешдай джылмайдынъ,
юзюме бакътынъ —
боранлар, аязлар
сызгыргъан гонълюмде
эңъ сыджакъ дуйгъулар
атешин якътынъ,

САДЫҚЪЛЫҚЪ

Бир кунъ ола
коктен ерге адам эңсе,
я да бизим
сейярсмиз кери дёңсе,
мен бунъа ич
тааджипленмем,
шубеленмем:
табиатнынъ
хышымындан
кедерленмем...
Эгер достым
мушкуль кунъде
манъа куссе,
хатиримни
сорамайып
кечип-кетсе,
тааджипленмек,
шубеленмек,
турсын четте —
саф юрегим
деръал олур
тельче-тельче.

сонъки адым

*Улу Ватан дженкинде эляк олгъан
шаир Ыргъат Къадырнынъ хатиресине*

...О йыллар,
о йыллар чыкъмайджакъ
аңызмдан.
О къанлы куньлерге
беелейим нефрет.
Къоркъунчлы бир тюшдай
сакълана хатримде
балалыкъ чагъымдан
къалгъан бир сурет:
Олюминнъ панджасы —
граната парчасы
солдатны вахшийдже
аякътан йыкъкъан,
йигитининъ бойнундан
ве къабургъасындан
тамчылап-чыбырып
акъмакъга ал къан...
Яралы аягъы
сюйреле гопракъта,
Арарет юрегини
шевкъатсыз якъа...

Заваллы уютнен
козъ тиккен чокъракъкъа —
буллюр сув шырылдап
джапчыкътан акъа...
Он адым.
беш адым,
бир адым къалды
шифалы,
аятий сувгъа...
Айгиди бир ютун,
бир тамчы сув ютса,
бельки о кене де
йылышыр алдгъа...
Лякин о анълады
эджели еткенин —
севги де гъурурнен
этрафкъа бакъты...
Аяткъа тоймагъан
бу инсан — къараман
олюмге нефретнен
сонъ адым атты.

сербестликинъ,
чин эмекнинъ
чырагысынъ,
намус, севги,
адалетнинъ
чокърагысынъ!

А Н А

Ана,
анай,
аначыгъым,—
къаным, джаным;
кучъ-къудретим,
ой-фikirим
эм виджданым;
бар дюньяда —
сенсинъ меним
бахт йылдызым,
сенсинъ, анам,
илъки эм де
сонъки сёзюм.

Ана,
анай,
аначыгъым,—
улу нисан!
Седжде этем
санъа даим —
шай инанам:

ЕНЪИШЛЕР БАЙРАГЪЫ

Рустем Казаковъа

Юртымызнынъ яшлары—
Огъул-къызлары!
Джиан ярышларына
Азырланайыкъ!
Гъалебелер байрагъын
Юксек тутайыкъ,—
Ер юзюнде шан иле
Эп адымлайыкъ!

Физкультура эм де спорт —
Сафлыкъ ёлудыр,
Достлукънынъ ве тынчлыкънынъ
къавий къолудыр!

Халкълар ичюн тынч аят —
Аллы бахыттыр
Земаневий, мукъаддес
Улу макъсаддыр.
Джиан яшларынен чин
Дост-эш олайыкъ

Ве эбедий тынчлыкъкъа
Негиз къояйыкъ!

Физкультура эм де спорт —
Сафлыкъ ёлудыр.
Достлукънынъ ве тынчлыкънынъ
Къави къолудыр!

Дюнъя ярышларына
Етип баргъанда,
Бир авуч ана топракъ
Алып кетейик:
Бу топракъта ильам бар,
Арзу, умуд бар,
Урь халкъларнынъ ентиймез
Саф юреги бар!

Физкультура эм де спорт —
Сафлыкъ ёлудыр.
Достлукънынъ ве тынчлыкънынъ
Къави къолудыр!

ОГЪУЛЛАРЫМА

I

Ах, кьозум,
сен манъа бу саба
агъырдан-агъыр
бир меселе бердинъ:
«Аят не, бахт не?
Анълатса, баба»,—
дединъ де,
джевабын беклединъ.
Менимдже, бахт — бу халкъ ичюн
курешмек,
Ватанчюн чалышмакъ, исарлы эмек.
Улу куреште данма енъмек,
парлакъ истикъбальге иришмек.

II

Инсанлар догъа ве куреше, олслер.
Ватангъа садыкълар тарихта къала:
Эфсане-дестандай тиллерге кечелер,—
оларгъа тирилер эйкеллер сала.
Базысы эрликтен, эмектен чет къача,

азмандай мудавмет зувулдап кезе...
Базысы ошек ве фитнелер сача,—
ниает, сазынынъ телини узе.

III

Осерсинъ, буюрсинъ;
сонъ вакъты келир,—
аятнынъ козюне
тикилип бакъарсынъ:
эгер де коксюнъде
саф юрек урса,
аят не олдугъын
сен озюнъ апъларсынъ.

IV

Санъа мен къарталны
учкъанда тутмакънынъ,
йыланнынъ тилини
сувурып алмакънынъ,
арсланны енъмекнинъ,
дагъларда юрмекнинъ
энъ къолай усулын
огрете билем.
Асретлик,
Севги ве
Нефретни
огрете бильмем.

ФАЛДЖЫ КЫЗ

Яз акъшамы. Нышанлымнен ашыкъамыз
 киногъа.
 Эр адымда,— севем сени,— текрарлайым мен
 онъа.
 Акъыз, сени бир корьгенде джан-юректен
 бегендим,
 Кысмет олса, аятымыз бахтлы олур,—
 дегенде,

Елумызда расткельди бир фалджы кыыз:
 — Ашыкъманъыз, узун олсун омрюнъиз,
 Истейсизми сизге бир фал бакъайым
 Башынъызнынъ язысыны айтайым,—

деп, фалджы кыыз алып меним элимни,
 авучымдан о нелерди арады...
 Камилликнен балландырып тилини,
 Энъ эвеля фал акъкыны сорады.

Джебимдеки олгъан бакъыр акъчаны
 Чингененинъ этегине авдардым.

Гузель фалджы сыйпап сая сачыны,
 Усталыкънен яланыны явдырды:

— Табиятынъ денъиз киби далгъалы.
 Омюринъде сен тынчлыкъ ич бильмейджень.
 Санъа — ялан,
 Манъа — керчек:
 Меракълы ве сонъ дередже
 Мушкуль кунълер кореджень.

Чингененинъ бу мантикъсыз сёзлери
 Юрегимни бибер киби аджытты.
 Окелендим. Къангъа толду козьлерим...
 Сонъ текаран яш фалджыны ынджыттым.

— Къардашчыгъым, мени нафле
 ынджытма,

Ошайыммы ёкъса мен къарт джадыгъа?...
 Талиинънинъ сонъун бильмек истесенъ,
 Айтыр эдим, замегимни одесенъ...

Сонъ фалджынынъ хатирини хош этип,
 Елумызны кене девам эттирдик.
 Чокъкъа сюрмей, меселени тарс кесип,
 Шераметли той этерек, эвленик.

...Арадан чокъ йыллар кечти. Тавландым.
 Эвли-баркълы, бала-чагъалы олдым.
 Варьетлиден мен артта къалмадым,
 Лякин бунынъ эписинден айрылдым.

Яшлыкъ оте. Юрѣк исе разы дегиль:
Къыйын келе сукюнетке алышмакъ.
О йыр истей, севги истей — къолай дегиль
Мотор киби факъат тынмай чалышмакъ.

Акъикъатен, табиятым пек далгъалы.
Мен — инсаным, дегилим бир къарт эмен.
Эбет, меним яшайышым фаджналы,
Амма онъа башымны мен ич эгмем.

Сѣз сырасы, якъынларда фалджыны
Кене шу Ёл четинде раст кетирдим.
Бу сефер мен ынджытмадым джаныны,
Аксиндже, гонъюлюни котердим:

— Эй тылсымлы гузель фалджы, мераба!
Аля бу кунъ инанмайым фалынъа.
Лякин сѣйле — догърусыны айт манъа:
Нелер коръдинъ сен о вакъыт къолумда?

Гузель фалджы сыйпац кумуш башыны,
Теляшланды. Сонъра эеджанланды...
Чокъ маналы сытып чатма къашыны,
Къыска этип о бойле джевапланды:

— Биль ки: «Къуту юварланса — юварлансып,
Лякин кенди къапагыны булмалы»...
Сен озюнье ляйыгыны арагъансынъ.
Янъылгъансынъ. Истегенинъ олмады...

Бу сѣзлерни бизим яшлар къулагъына
Куе этип, сыргъа этип такъмалы:
Инсан озю кенъ аятнынъ къуджагъында
Бахт оджагъын къави къолнен япмалы.

ХАТИРЕ

Юдже дагълар, серин еллер,
Айдын гедже, мор танълар,
Сыджакъ севги, назлы эллер.
унутылмаз эзгилер —
бир аджайип омюр кибн
хатырымда къалдылар.

БААРЬ НЕФЕСИ

Эрте баарь. Серин-серин эсе еллер,—
Ер череси ешиллене, эп тазере.
Къанып-къанып сувгъа тайгъан экин
ерлер
Бол берекет бермек ичюн азырлене.

Екъ раатлыкъ эмексевер койлюлерде,
Яшы-къарты гъайрет иле чалышалар.
Дегиль инсан, атта боджек,
къырмыскъалар
Къара кышккъа азырлана, чапышалар.

ТАНЪ АТКЪАНДЖЕ

Юкъум экиге болюнди.
Чапалана юрегим.
Гонълюминнъ энъ тёрюнде
аэнклене истегим.
Бир-бирине чынъ айткъандай
сейлешелер бульбуллер,
бульбуллерге зиль туткъандай
шувуддайлар сельбилер.
Насыл этип тынч турарсынъ
бульбуллер йырлагъанда?
Насыл этип тынч юкъларсынъ
сени севги саргъанда?
Къальбим толу къуванч иле
багъчаларны доланам...
Ах, севгилим, омрюмизни
бинъ-бир тюрюю ойланам.

СЕНИНЪ ЮРЕГИНЪ

Къышта кунеш
кумюш киби,
эльмаз киби
йылтырай...
не адамны,
не одамны
зерре къадар
къыздырмай.
Иште, сенинъ
юрегинъ де
сувукъ кунешке
ошай:
не севдире,
не кульдире,
не джоштура,
не охшай.

СУРЕТ

Яшлыгымнынъ
садыкъ досты —
гитарамны
кимерде пек
эфкярлансам
йырлатам;
устюндеки
ресимге мен
бакъып-бакъып,
эеджанлы
терен ойларгъа
далам:

Кулер юзлю,
кенъ омузлы,
индже белли,
гуръ сачлары
эньсесине
таралгъан,
сельби бойлу
шенъ огълангъа

тынч ялыда
бир дюльбер къыз
омузынен
таянгъан....

Огълан чала
гитарасын
эм де йырлай;
дюльбер нсе
терен ойларгъа
далгъан....
Санки дерсинъ
эки яшнен
мемнюн олып
чевре-этраф
сукюнетке
къаплангъан.

Сейле, сурет,
не акъкъында
йырлай огълан?
Ничюн къызнынъ
череси шай
гъамлангъан?
Ничюн онынъ
эля козьлери
торлангъан?
Не себептен
сачлары шай
даркъалгъан?

Я ады не?
Къач яшында?
Шимди къайда?
Асыл ниюн
меннен кельген
ялыгъа?
Сагъ экенми?
Эвленгенми?
Хор дегильми?
Нелер кельген
омюрде
яш башына?

Ойларымыз,
ёлларымыз
айырылгъан:
демек бизге
севги къысмет
олмагъан...
Бельки бу къыз
дюльберлигине
ышанып,
кендисине
мени ляйкъ
санмагъан?
Ола биллир,
йырларымы
севмегендир:
мен депъизлер,
дагълар, къырлар

йырджысым!
Бельки меним
козълеримде
о сезгендир
дагъда
догъып-осъкен инсан
джынысын?

Адетимдже,
бельки шакъа
эткендирим,
дюльберлигине
эмнет бермейип...
Бельки де мен
знядедже
кульгендирим,
инджи киби
козъашларын
коръмейип.

Арадан чокъ
йыллар отти...
Мына шимди
эслеп бакъам
бу мукъаддес
ресимге —
шани киби
учып келе
йигит деврим,
саф юрегим

техрар йырлай
еринде...

...Кене алдым
гитарамны
кѳолларыма —
теллерини
чертип-чертип
йырлайым,
джюйрюк атдай
юрек ойнай,
чапалана,..
амма энди
о саяльге
бармайым.

ЧОКЪРАГЪЫМ

Яз куню, балалыкъ чагъымла,
дагъда мен сыджакътап яндым,
чокъракъкъа эгиллип,
сувуны ичкенде
дедемнинъ сѳзюни анъдым:
«Чокъракътан сув ичсень,
ичине тѳюкюрме —
тек бир сен дегильсинъ ёлджу..
Адынъа, шанынъа
лянетлер дедирме:
бу — адет,
бу — инсан борджу»...
Чокъ йыллар..
чокъ йыллар арадан кечти,
шеэрли олып да юрдим.
Чокъракъны сагъынып,
кендимни ёргъанда,
гузелли, мен сени коръдим.
Не къадар гузелли!
Не къадар эркинлик!
Не къадар чокъракъкъа ошайсын!

Гъурурлы сѣзлеринъ
ве темизлигинънен
къальбимни чокъракъдай охшайсынъ!
Сени мен ынджитмам,
мугъайтмам-агълатмам,
къыравлар ягъдырмам башынъа;
дедсмнинъ сѣзлери
збедий хатрымда —
лекелер тийдирмем шанынъа.
Йырынъа къошулып,
сенинъле йырларым,
къальбинъни атеште якъмам,
сен киби чокърагъым
бар экеч дюньяда —
мен онъа баш эгмей бакъмам.

С Е Л Ь Б И

Ничюн къырдынъ юрегимни,
ондан нелер арадынъ?
Шай да хаста гонъюлимнинъ
ярасыны тырнадынъ?

Куле-куле келе эдинъ
мен остюрген сельбиге.
зркеленип, север эдинъ —
сарылырдынъ белиме.

Ничюн бугунъ сен кельмединъ, —
янгъгъыз къалды сельбимиз.
Бу алны мен беклемедим:
сѣндими гуръ севгимиз?

Ах, гузелим, джан-юректен
сафлыгынъа инандым.
Лякин бугунъ мен керчектен
акъикъатны анъладым.

Янъгъыз сельби элемини
бульбуллерге сѣйлейджек.
Юрегимнинъ алевини
энди ким сѣндиреджек?

Бельки бир кунъ хатырларсынъ,
садыкъ олсанъ севгиге,
Дюньядыр бу, сагъынырсанъ,
кене кель шу сельбиге.

ӘКИ БЕШИК

Әки бешик ян-янаша саллангъан,—
Әки фидан тамыр аткъан, даллангъан.
Бабанъ манъа эрлик ёлу адагъан,
Анам сенинъ сачларыньны тарагъан.

Әкимиз де бир чокъракътан сув ичтик,
Ян-янаша яшлыкъ ёлуны кечтик.
Сен агъласанъ — мен агъладым эм яндым,
Менчюн сен де джефаларгъа даяндынъ.

Лякин бир кунъ отип кеттинъ янымдан,
Инанмадым — бакъып къалдым артынъдан.
Унутайым сени десем — ич олмай.
Юрегимни әсир эткен тапылмай.

Йыллар кечер. Қартайырым, соларым;
Ильк севгимни юрегимде сакъларым.
Сонъунадже айтылмагъан йыр киби,
Әки бешик козь огюнде салланыр.

АТЕШ БАШЫНДА

Юдже дагъ башына
юксельген ёлчыкъта
изме-из кетемиз берабер.
Биз эп бир о юксек
тёпони алырмыз.
Эй яшлыкъ, алевлен, янабер!
Мен — дагълым.
Атешлим.
Сен — шеэр къызысынъ,
лякин дагъ къызыдай
гъурурлы, назиксинъ;
къараджа киби сен
тез, отъюр, чабиксинъ;
дагъларнынъ танъыдай тазесинъ.

Яралы йыландай
ёлчыкъ эп бурула.
Йыкълсанъ — айрылдынъ джандан.
Кунеш де энъкъастан
ашыкълъп ёрула...

Бираздан дагъларны
къаплады эндан.

Тёпеге чыкълтыкъ биз.
Атеш шенъ ярмакъта.
Къарт дагънынъ багърында
мор гедже савушты.
Къуджакъллап бир-бирин
дагълъ ве шеэрли
бу атеш башында
омюрлик къавушты.

БЕЯЗ ГУЛЬ

Элинъдеки беяз гульни
ким багъышлады?
Чин ве темиз гонъюлинъни
кимге ашладыкъ?

Ничюн менден гизленесинъ,
селям бермейсинъ,
Кимчюн бойле безенгенсинъ,
мени коръмейсинъ?

Башкъасыны севген олсанъ
алым не олсун?
Беяз гулинъ ич солмагын,
къокъугъа толсун!

ДАГЪ ЛЯЛЕСИ

Дагъ эвчиги. Ай тикленген пенджереге
Янымдаки дагъ кызыны эркелейим.
Ах, гузелим, той назыма сен бу гедже:
Билем, ярын санъа мен ич керекмейим.

Арамызда нелер олып кечкенини
Бу къарт дагълар кунджиликнен хатырларлар.
Яшлыгъынъны шарап киби ичкенимни
Пенджеренъ ве тегерек ай анъдырырлар.

Джоштуруджы, аджайип бир йырчыкъ киби
Юрегимде эбедиен сазланарсынъ.
Азиз инсан — энъ шырныкълы дагъ лялеси,
Козъ огюмде омюр билля назланарсынъ.

Б У Д А Л А

Чюрюк къазыкъ кьадап ерге будала
йыллар узре мейвасыны беклеген,
дува эткен, чокъ ялваргъан алагъа,
лякин танъры онъа ярдым этмеген.

А Ш Ы К Ъ А М

Ашыкъам эр ерде, эр шейде, эр даим,
Тургъанда ашыкъам, ашыкъам яткъанда.
Язгъа да, кышкъа да ашыкъам бирдайын,
Ашыкъам эр анги бир ишни япкъанда.

Эр саба, эркесдай ашыкъам постума,
Эмекте янам мен, аятны алгъышлап,
Кунъ къонса, ашыкъам тувгъаным, достума,
Онъума, солума тебессюм багъышлап.

Ашыкъам опымеге кенджемнинъ козюнден,
Бир озюм ялынъыз къалгъанда бир дакъкъа,
Шу аньде ашыкъам, сорайым озюмден:
— Я мени бу аят стеклси къаякъкъа?

Ашыкъмакъ — бу адет, ёкъ ондан
къуртулмакъ,
Шаир де ашыкъып айта чин сёзюни.
Ашыкъмакъ — яшамакъ, эп, огге ынтылмакъ,
Муқаддес аяткъа къавушмакъ!

Мына шай огрете бизлерни насиат
Инсанда бир севги олмалы, бир аят.
Оны ред эткенге эбедий лянетлер,
Яшасын, ольмесин бу кибі адетлер!

НАСИАТ

Бар бизде эвельден кьалгъан бир адет,
Оны ред эткеннинъ адына лянет!
Бабалар бизлерни олсун деп йигит
Берелер шойле бир насиат-огют:

Мукъаддес Ватанны севмеге билинъиз,
Халкътан ич айрылмай, халкъ иле кулюнъиз.
Аятта акъикъат олсун чин йырынъыз,
Яланнынъ къанатын тюбюнден кырынъыз.

Алынъыз кылычны эджельнинъ къолундан,
Макъсадкъа егмейип, къайтсын о ёлундан.
Парлакъ аятчю талманъыз куреште,
Йигит деп адынъыз билинсин эр иште.

Аятта инсан ол, инсанджа яшанъыз,
Тек эял эмекнен эял аш ашанъыз.
Йигитнинъ куреште талмасын билеги,
Ольсе де, ханликл япмасын юреги.

Ким де этсе омюринде арамлыкъ,—
козьлерине бир кунъ тюшер къаранлыкъ.
Ярамазчюн догъмаз кунеш, бахт олмаз,
кенъ аятта онъа межян тапылмаз,

ОНЪА МЕЖЯН ТАПЫЛМАЗ

Пек джунджуген бир копек ёл четинде
эджелини беклеп ята къалтырап,
тыпкы дерсинъ джан къалмагъан ичинде,
корьген махлюк ондан къача абдырап.

Лякин инсан алды оны эвине,
озъ эвляды киби бакъты-беследн...
Саибининъ мераметли элини
бир кунъ копек апансыздан тишледн.

Не де десенъ, инсан огълу — инсандыр,
(Эльбет онынъ джаны пек агъыргъандыр.)
Шашып къалды бу копекнинъ ишине,
Сонъ бир тепме урды онынъ тишине.

Чылпыкълангъан козьлерининъ огюне
копек раат яшайышын кетире,
кетире де — о окюне, тельмире:
озъ-озюнинъ къуйругъыны кемире.

Гъарезликтен, пахыллыкътан чиркинлешкен
козьлеринъе къара козьлюк такъкъансынъ;
айт, бакъайым, къара ташкъа чевирильген
юрегинъни насыл этип сакъларсынъ?!

КЪАРА ЮРЕКЛИ

Бир вакъытлар эвинънинъ энъ тѣринде
дост-эшлернен кулер эдинъ, шакъалашып;
гъам-къасевет ёкъ эди бу черенъде:
инсанларнен юрер эдинъ, аркъалашып,

Ницюн бильмем шу юрегинъ ара-сыра
эп сыкъылды достларынъны коръгенде;
танымадынъ, авлакълаштынъ... бара-бара
ачувландынъ санъа селям бергенде.

Эп къапунъны бирев келип такъылдатса,
«Эвде ёкъман, багъышланъыз»,— джевабынъ;
достынъ келип санъа мушкуль алын айтса,
«Будыр,— дейсинъ,— меним аят душманым».

Сырдашынъны, койдешинъни душман беллеп,
къашкъырландынъ, тишлеринъни къайрадынъ.
Нафле ерде ботен токъып ве опыкелеп
ябанджыдан озюнъе «дост» арадынъ.

Я не ичюн

Къулагъынъ бар,
козьлеринъ бар,
тплинъ де бар,
азмы-чокъмы
акъылынъ бар,
фикиринъ бар.
Янъылмасам,—
башынъ да бар
омузында...
Я не ичюн
чевприльдинъ
сен домузгъа?

Я н г ы н

Япракъ яна,
Топракъ яна,
Кокте йылдызлар яна.
Ер шарынынъ меркезинде
Янгъын эбедий яна.
Плюс-минус токъушсалаар,—
Фигъанлы янгъын яна.
Намус, ялан къошулсалаар,—
Юрек туташып яна.

ГУЛЬ ВЕ СЕВГИ

Бал сатыла,
тая сатыла,
арпа, урба сатыла...
Гуль ве севги,
сыр ве эзги
сатылмаса не ола?!

ЛЕНИНДЖИЛЕР АДЫМЫЗ

Биз мектепте окъуймыз,
Илпм, биялги аламыз,
Тербиели, намуслы
Талелелер оламыз.

Мектеп — тувгъан эвмиз,
Айбетлеймиз, седемиз.
Догъмушлардай эпимиз
Яшамакъны истеймиз.

Биримиз «осал» алса,
Дигери арсызланса,—
Озь вакътында коремиз
Достча ярдым беремиз.

Эмекте ве окъувда —
Эр иште биз орьнекмиз,
Чюнки аят ёлунда
Халкъымызгъа керекмиз!

БИР КЕСЕК ОТЬМЕК

Темиз, дюльбер талсбелер ёл толдырып
шадлыкъ иле мектебине кеткенде,
эки арсыз чевре-четин тозландырып,
бир кесечик отьмек тепип эглене.
— Гол! Кене гол! Олян, тепсе мызмыланмай, —
агъыз йыртып бири-фена «окюре».
Эсап: бир-алты! Акъай, озюнь тызылама! —
деп дигери «досты» якъкъа тюкюре.
Тюкюре де, «чеберликнеп» ойле тепе, —
отьмек вызнен учып кете бир четке.
Ырджаяракъ: «Оюн битти!» — илян эте,
сонъ арсылар ёл алалар мектепке.
Эбет, мен де бала олдым, футбол тептим,
Арсыландым, баш тартмадым котектен...
Лякин инсан эмегине урмет эттим:
оюнджакълар ич япмадым отьмектен,

КЪАЛПАЗАН БАЛА

Чантасыны фырландырып келеята
Дёртюджи де сыныф къалгъан Асанчыкъ.
Елджуларнынъ машинасын ташкъа тута,
Къушчыкъларгъа ондан ичте аман ёкъ.

Аякъкъапын темизлемей: къат-къат балчыкъ,
Къол-аягъы пусюрликтен чатлагъан.
Кольмегинде тьюме ёкътыр, якъа ачыкъ,
Галстугини бильмем къайда ташлагъан.

Талсбелер ойнап, кулип шенъленгенде,
Четте юре арсылыкынен бу Асан.
Эр кес дерсте меселелер чезгенде
Достларына кедер эте къалпазан!

Дерс бакъмайып саба келе мектебине,
Сёз динълемей — шансклене ралесе.
Сытма туткъан хаста киби титресклене:
Вира чала ралесини даре деп.

Эвге кельсе «4», «5» алдым деп макътана,
Чантасыны фырландыра бир четке.
Анасына: «Мен ач олдым»,— деп агълана,
Ашагъан сонъ — чалкъа тюше тѣшекке.

Бу къалпазан балагъа ич сукъланманъыз.
Яхшы окъуп, тербиели олунъыз.
Къардашларым, осаллыкътан сакъланыгъыз,—
Окъувададыр сизнинъ өмюр ёлунъыз!

САЙ ДА БАКЪ

Т а л м а д ж а

Анам, бабам, къартбабам,
эки битам, дѣрт татам,
эки агъам, къардашым
ве онынъ аркъадашы,

достым ве къыз къардашы,
кене бир сыныфдашым
тизилип отургъанмыз
тюшюнджеге далгъанмыз.

Сай да бакъ: къач данемиз?
Тек сай кягъыт, къалемсиз!
Догъру сайсанъ — тапарсынъ,
Мени кулюп анъарсынъ.

АРЗУ

Шнир битти. Нокъта къойдым. Несфес алдым.
Текрар окъуп, хаял сюрдим, ойгъа далдым:
«Ярын буны окъуйджакълар яш несиллер...
Насыл къыймет кесер экен саф гонъюллер?»

Сатырларым инсапларны къувандырса,—
Арадетли юреклерни эп къандырса,
Демек, меним эмегим де элял экен,
Геджелерим, мор танъларым бош кечмеген.

Гузель шнир догъурмакъ пек агъыр эмек,—
Юрегинъни тап тюбюнден къайнап чыкъа.
Шаир — ана, мураббисе ве эм бешик,—
Элял олсун козь нурларым окъуйджыгъа.

МУНДЕРИДЖЕ

Инсан къаны тѣкюльмесини	3
Мен бойле инсаным	5
Аяз	7
Баарьде	8
Ойчан денъиз	9
Ягъмурдан сонъ	10
Къарт эмен	11
Къыш сабасы	12
Садыкълыкъ	13
Сонъки адым	14
Ана	16
Енъишлер байрагъы	18
Огъуллаарыма	20
Фалджы къыз	22
Хатире	26
Баарь нефеси	27
Тапъ аткъандже	28
Сенинъ юрегинъ	29
Сурет	30
Чокърагъым	35
Сельби	37

Эки бешик	39
Атеш башында	40
Без гуль	42
Дагъ лялеси	43
Будала	44
Ашыкъам	45
Наснат	46
Онъа мекян тапылмаз	48
Къара юрекли	50
Я не ичюн	52
Янгъын	53
Гуль ве севги	54
Ленинджилер адымыз	55
Бир кесек отъмек	56
Къалпазан бала	57
Сай да бакъ	59
Арзу	60

На крымско-татарском языке

ЭСКЕНДЕР ФАЗЫЛ

(ФАЗЫЛОВ ЭСКЕНДЕР)

СТАРЫЙ ДУБ

Стихи

Редактор: *Черкез-Али*

Риссам: *М. Рейх*

Ресимлер редакторы: *А. Киза*

Техникий редактор: *А. Саитова*

Корректор: *Л. Дерменджи*

Басмаханеге берильди 4/XI-76 с. Басмагъа рухсет этилди 7/I-76 с. Форматы 60X90^{1/32}. Басма табагъы 2,0. Шартлы басма табагъы 2,0. Нешр табагъы 1,4. Тиражи 3000. Р-09309. Гъафур Гъулам адына Эдебият ве санъат нешрияты, Ташкент, Навоий сокъагъы, 30. Шартнаме № 72-75.

Озбекстан ССР Министрлер Советининъ нешрият, полиграфия ве китап тиджарети ишлери Союнджа Девет Комитетининъ Ташкент полиграф комбинатында азырлангъан матрицадан 2-басмаханеде №1 кыгъыткъа басылды. Датыёл, Самаркъанд сокъагъы 44. Сымарыш № 104. Фияты 16 к.

Фазыл Э.

Къарт эмен. Шиирлер. Т., Эдебият ве санъат
нешрияты, 1976 (С).

64 б.

«Къарт эмен» адлы шиирлер джыйынтыгы Эскендер Фа-
зылнынъ экинджи китабыдыр. Мухтерем окъуылдыжылар: бундан
эвель «Мелевше» адлы шиирлер джыйынтыгъыны окъуп, автор-
нынъ аджадынен таныш олгъан эдилер. Бу китабына да эса-
сен онынъ янғы лирик шиирлери кирсетилди.

Фазыл Э. Старый дуб. Стихи.
С(Крым-Тат.)